

Розгон Ольга Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України
ORCID: 0000-0001-6739-3927

ПРАВОВИЙ СТАТУС НАУКОВИХ ПАРКІВ ЯК ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПРИВАТНОГО ПРАВА

До інноваційної інфраструктури дослідницького університету зазвичай відносять наукові парки. Автором робиться висновок, що засновником (учасником) юридичних осіб та/або їх об'єднань із метою розробки та реалізації інноваційних продуктів та/або продукції, зокрема, наукового парку, може бути саме дослідницький університет, а не будь-який університет як провідний вищий навчальний заклад. У науковій праці розглядається правова природа наукового парку як юридичної особи приватного права. Проаналізовано організаційно-правові форми наукового парку Одеського політехнічного університету та наукового парку «Київська політехніка».

Ключові слова: науковий парк, дослідницький університет, ЗВО, трансфер технологій.

Rozghon Olha
*PhD, Associate Professor, Leading Researcher of Scientific
and Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative Development of NALS of Ukraine*
ORCID: 0000-0001-6739-3927

LEGAL STATUS OF SCIENTIFIC PARKS AS LEGAL ENTITIES OF PRIVATE LAW

Research parks are usually referred to as the innovation infrastructure of a research university. The author concludes that the founder (participant) of legal entities and / or their associations for the purpose of developing and marketing innovative products and / or products, in particular, a science park, may be a research university and not any university as a leading higher education

institution. school. The scientific work considers the legal nature of the science park as a legal entity of private law. The organizational and legal forms of the Scientific Park of the Odessa Polytechnic University and the Scientific Park «Kyiv Polytechnic» are analyzed.

Keywords: science park, research university, institution of higher education, technology transfer.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2007 р. № 995 передбачено створення структурних підрозділів із трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності у наукових установах Академії наук та вищих навчальних закладах України (далі – заклади вищої освіти або ЗВО). Тобто до структури ЗВО можуть входити структурні підрозділи, зокрема, *юридичні особи*.

Постають питання: до якого типу ЗВО можуть входити такі підрозділи та які види юридичних осіб вони становлять собою?

На нашу думку, важливе значення набувають все ж таки *дослідницькі університети*, де зосереджується правове забезпечення інноваційної діяльності. Поняття *дослідницький університет* міститься у ст. 30 Закону України «Про вищу освіту».

Прикладом інноваційної інфраструктури *дослідницького університету*, що сприяє реалізації його прав інтелектуальної власності, може бути така: 1) центр трансферу технологій; 2) науковий парк; 3) технопарк (технополіс); 4) спін-офф компанії; 5) венчурні фонди [1, с. 50].

Статтею 68 Закону України «Про вищу освіту» передбачено, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність може здійснюватися закладами вищої освіти, у тому числі через створені ними юридичні особи, предметом діяльності яких є доведення результатів наукової та науково-технічної діяльності закладу вищої освіти до стану інноваційного продукту та його подальша комерціалізація. У межах цієї праці не зможемо розглянути та проаналізувати усі структурні підрозділи, тому торкнемося лише *наукових парків* (далі – НП).

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про наукові парки» *науковий парк* — юридична особа, що створюється з ініціативи вищого

навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку. Виходячи з наведеного, можна виділити характерні ознаки наукового парку: він є юридичною особою; має зв'язок із ЗВО, науковими установами та підприємствами; на його території розробляються і виконуються проекти.

На наш погляд, доцільним є досвід зарубіжних країн, де також створюються наукові парки. Наприклад, *Болгарії*, де виділяють два різновиди наукових парків – спеціалізовані та багатопрофільні.

Незалежно від виду, на думку Л. Варамезова, наукові парки вирішують три основні завдання [2, с. 217]: (а) започаткування оригінальних наукових ідей, що веде до проривів у техніці та технологіях; (б) прискорене поширення науково-технічних знань, що сприяє розвитку бізнесу, посилюючи його економічне зростання; (с) поліпшення якості підготовки в університетах шляхом активної участі в наукових дослідженнях і розробках.

Що стосується правової природи НП, то, наприклад, Sofia Tech Park (перший науково-технічний парк у Болгарії) вказується лише тип парку: технопарки, бізнес-інкубатори, але передбачає *публічно-приватне партнерство* (спосіб здійснення діяльності в інтересах суспільства із залученням недержавних суб'єктів для складних проектів, які вимагають довгострокових й великих фінансових ресурсів), оскільки співпрацює із приватними і державними клієнтами для створення та управління унікальним інноваційним середовищем, створення і впровадження освітніх програм, надаючи при цьому підтримуючі послуги з комерціалізації нових технологій, продуктів і послуг. Тобто, запроваджено механізм *публічно-приватного партнерства* на стадіях функціонування інноваційної інфраструктури у наукових, технологічних парках.

Український законодавець у Законі України «Про наукові парки» не надає єдиної та послідовної концепції щодо правової природи НП та їх місця у системі *юридичних осіб приватного права*, але інноваційний характер їх діяльності свідчить про невідповідність правову природу в поєднанні їх особливим порядком розподілу отриманих від комерціалізації інноваційних продуктів доходів [3, с. 92].

З аналізу ст. 9 Закону «Про наукові парки» можемо зробити висновки, що засновники наукового парку мають право отримувати частину прибутку від його діяльності в порядку, встановленому статутом наукового парку. Таким чином, в учасників (засновників) наукового парку виникає повний обсяг корпоративних прав, у тому числі майнових, які включають право на отримання частини прибутку від діяльності парку. В основі наявності таких прав знаходиться приватний інтерес його засновників, спрямований на отримання матеріального блага. Отже, є всі підстави констатувати *належність наукових парків до підприємницьких юридичних осіб приватного права* [4, с. 280].

Окремо зауважимо, що Законом України «Про наукові парки» (ст. 7) допускається, що засновниками наукового парку можуть бути суб'єкти господарювання державної або комунальної власності, які здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління, і вони мають право отримувати частину прибутку від діяльності наукового парку в порядку, встановленому статутом наукового парку. А це підтверджує *належність наукових парків до підприємницьких юридичних осіб*.

Проаналізуємо *організаційно-правову форму* наукового парку Одеського політехнічного університету та наукового парку «Київська політехніка».

За даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань *науковий парк Одеського політехнічного університету* створено у формі *товариства з обмеженою відповідальністю* (ТОВ), а це передбачає обов'язковість формування статутного капіталу. Обмеження щодо встановлення участі у формуванні статутного капіталу наукового парку для ЗВО встановлені у (ч. 3 ст. 13 Закону «Про наукові парки»).

Алексєєнко І. Г. наполягає на тому, що необхідне подальше вдосконалення відповідного законодавства, а саме: Закону «Про державно-приватне партнерство» щодо викладення переліку мотиваційних засад для інвесторів під час виконання наукових та науково-технічних договорів, інноваційних проектів на принципах державно-приватного партнерства та спрощення процедури укладення

такого договору та Закону «Про наукові парки», щодо визначення організаційно-правової форми господарювання наукового парку та надання дозволу вищому навчальному закладу (науковій установі) як засновнику наукового парку одержувати частину прибутку від діяльності наукового парку в порядку, встановленому статутом наукового парку, у вигляді надходжень, — коштів або майна, що надходять безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань (пасивних доходів) [5].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про науковий парк «Київська політехніка» науковий парк — договірне об'єднання суб'єктів господарювання, створене з метою організації, координації та контролю процесу виконання проектів наукового парку. Таке тлумачення наукового парку відповідає сутності поняття *корпорація*, що надається у ст. 120 ГК України.

В юридичній літературі обстоюється позиція щодо розуміння *корпорації* як різновиду юридичних осіб [6, с. 25].

Васильєва В. А., Коструба А. В. слушно зазначають, що види юридичних осіб урегульовуються як ЦК України, так і ГК України, водночас містять різну концепцію поділу юридичних осіб на такі, що мають комерційну мету, і такі, мета яких є ідеальною (некомерційні). А в межах системи *юридичних осіб приватного права* слід закріпити місце *корпорацій як підприємницьких юридичних осіб*, які не тільки спрямовують свою діяльність на отримання доходу, але й мають право його привласнювати шляхом розподілу між учасниками [7].

Повертаючись до наукових парків, зазначимо, що НП як організація стає корпорацією тоді, коли вона набуває статусу юридичної особи після реєстрації в державному органі. За даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань науковий парк «Київська політехніка» створений у формі *корпорації*.

За ст. 4 Закону України «Про науковий парк «Київська політехніка» *університет як провідний вищий навчальний заклад* може бути засновником (учасником) юридичних осіб та/або їх об'єднань із метою розроблення та реалізації інноваційних продуктів та/або продукції.

Тобто не зазначено, що *університет повинен мати статус дослідницького*, а лише міститься інформація про *провідний вищий навчальний заклад*.

На наше переконання, оскільки наукові парки зазвичай знаходяться на території саме дослідницького університету з розвинутою науково-технічною інфраструктурою, який наділений широкими правами перш за все щодо реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності та здійснення трансферу технологій, то:

по-перше, є необхідність внесення змін до ст. 4 Закону України «Про науковий парк «Київська політехніка» стосовно зазначення статусу «дослідницький»;

по-друге, у процесі діяльності наукового парку зацікавлені сторони науково-дослідницької та економічної діяльності здійснюють різні етапи інноваційних процесів, тому можна із впевненістю стверджувати, що НП — юридична особа з інноваційним характером діяльності. Оскільки засновники наукового парку мають приватний інтерес, спрямований на отримання частини прибутку від діяльності наукового парку в порядку, встановленому статутом наукового парку, то таку юридичну особу слід віднести до підприємницьких юридичних осіб приватного права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чередник Н. В. Права інтелектуальної власності дослідницьких університетів : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 212 с.
2. Варамезов Л., Пантелеева И. Иновационен мениджмънт. Свищов : Акад. изд. «Ценов», 2013. 222 с.
3. Зеліско А. В. Правовий статус наукових парків як юридичних осіб приватного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 89–93.
4. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 445 с.
5. Алексєенко І. Г. Питання організації діяльності наукових парків як суб'єктів інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Спецвипуск, ч. 1, 2017. URL: http://apnl.dnu.in.ua/tom_1_2017/16.pdf

6. Спасибо-Фатеева И. В. Взгляд на юридическое лицо как систему контрактов. *Проблеми цивільного права та процесу* : матеріали наук.-практ. конф., присвяченій пам'яті проф. О. А. Пушкіна (25 травня 2013 р.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ; Золота миля, 2013. С. 25–31.

7. Васильєва В. А., Коструба А. В. Право корпорацій в Україні у контексті наближення до стандартів Європейського Союзу. *Ideas*. 2019. URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02438545/document>.

REFERENCES

1. Cherednyk, N.V. (2018). Prava intelektualnoi vlasnosti doslidnytskykh universytetiv. *Candidates thesis*. Kyiv [In Ukrainian].

2. Varamezov, L., Panteleeva, I. (2013). Inovacionen-menidzhmnt-svishhov-akad-izd-«cenov» [In Bulgarian].

3. Zelisko, A.V. (2010). Pravovy status naukovykh parkiv yak yurydychnykh osib pryvatnoho prava. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law*, 7, 89–93 [In Ukrainian].

4. Zelisko, A.V. (2016). Pidpriemnytski yurydychni osoby pryvatnoho prava yak subiekty tsyvilnykh pravovidnosyn. Ivano-Frankivsk: Prykarp. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka. [In Ukrainian].

5. Aliksieienko, I.H. (2017). Pytannia orhanizatsii diialnosti naukovykh parkiv yak subiekty innovatsiinoi diialnosti v Ukraini. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii – Actual problems of domestic jurisprudence. Spetsvypusk, part 1*. URL: http://apnl.dnu.in.ua/tom_1_2017/16.pdf [In Ukrainian].

6. Spasybo-Fateeva, Y.V. (2013). Vzhliad na yurydycheskoe lytso kak systemu kontraktov. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu: materialy nauk.-prakt. konf., prysviachenii pamiati prof. O. A. Pushkina (25 travnia 2013 r.) - Problems of Civil Law and Process: Proceedings of a Scientific Conference on the Memory of Professor O. A. Pushkin*, Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav; Zolota mylia, 25–31 [In Ukrainian].

7. Vasyliieva, V.A., Kostruba, A.V. (2019). Pravo korporatsii v Ukraini u konteksti nablyzhenia do standartiv Yevropeiskoho Soiuzu. *Ideas*. URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02438545/document> [In Ukrainian].